

Az erdősítések tíz éves eredményei a Duna-Tisza közén

DR. TÓTH KÁROLY

Szakmai körökben közismert, hogy 1971-től az erdőgazdasági szakmában is újabb jogszabályok kerülnek kiadásra (erdőrendezési utasítás, erdőnevelési utasítás stb.). Többek között az erdősítési elszámolási rendszer is változni fog, még jobban idomulva az új gazdasági mechanizmus követelményeihez. Mivel az erdősítési átvételek rendszerében ezzel lezárunk egy évtizedet, úgy vélem, hasznos lesz, ha az ország legtöbb erdősítéseit végző területen, a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságban 1960—70. évek között átvett sikeres erdősítések értékelését átnyújtom a szakközönségnek, bizonyos tapasztalati következtetések levonásával együtt.

A 10 év alatt befejezettként átvett erdőfelújítások és erdőtelepítések adatait táblázatosan foglaltam össze.

1. táblázat

Befejezett erdőfelújítások
1960—70

Év	I. o.	II. o.	Sarj	Értékkel átvett össz.	Érték nélkül	Mind-össze-	Nyár végh.		Érték össz. mill. Ft	Jegyzet
							ha	%		
60/61 ..	98	27	19	144	—	144	68	47	2 873	
61/62 ..	205	185	22	412	—	412	192	46	8 470	
62/63 ..	148	67	33	248	29	277	105	38	4 826	
63/64 ..	158	39	2	199	27	226	71	31	4 419	
64/65 ..	250	91	22	363	40	403	112	28	7 625	
65/66 ..	277	130	20	427	13	440	175	41	9 071	
66/67 ..	127	44	3	174	3	177	79	45	3 816	
68.....	208	94	8	310	—	310	114	37	10 293	
69.....	636	175	19	830	—	830	113	14	27 882	
70.....	700	153	14	867	—	867	122	14	29 407	Tervezett
	2807	1005	162	3974	112	4086	1181	30	108 682	
%-os arány.	69	25	3	97	3	100				

Az 1. táblázatból látható, hogy egy évtized alatt 4086 ha. befejezett erdőfelújítást vettünk át, kerekén 109 millió Ft értékben.

Az átvett terület 3%-a érték nélkül leírt rontott (sikertelen) felújítás volt, mely régebbi hibákból eredt. Azóta ezeket is újrakezdték és termőhelyfeltárás alapján korszerűen felújították.

Igen kedvezőnek értékelhető az I. osztályú minősítést kapott felújítások 69%-os aránya figyelembe véve a homoki akácok után visszamaradó gyökeres, buckás vágásterületek rossz minőségét.

Bizonyos szemléletbeli tévedésünket tükrözi a sarjeredetű befejezett erdőfelújítások 3%-os, igen alacsony értéke.

A 60-as évek elején indokolatlanul ragaszkodtunk a vágásterületek mesterséges felújításához, s e szemléletünknek az egész 10 éves időszakra kihatása lett. Azóta újraértékeljük ezt a nem minden esetben helytálló álláspontunkat és ma már azt tartjuk helyesnek, ha jó termőhelyen álló, mageredetű akácokat

egyszer, fehér- és szürkenyárákat esetleg másodszor is sarjazzatnak, közös helyszínelésünk alapján kijelölve ezeket az erdőrésztleteket. Az erőtetett mesterséges felújításoknak ugyanis az lett a következménye, hogy a lombtípusú erdősítések aránya erősen csökkent a fenyők javára, mivel a lombállomány kitermelése után általában könnyebb fenyő erdősítést beállítani. A sarjazzatás kritériumát a véghasználati fatömeeggel is meg lehetne határozni. Pl. akác esetében 150 brm³/ha, hazainyáráknál pedig 250 brm³/ha véghasználati fatömeg letermelését tartom az alsó határértéknek ahhoz, hogy a sarjazzatás egyáltalán szóba jöhesse. Az egyébként is nagymérvű elfenyvesítést ellensúlyozandó, még kisebb foltokban is (0,50 ha nagyságon felül) érdemes sarjazzatni a jóminőségű, egészséges lombállományokat. Úgy gondolom, a szakmai megfontolásokon túlmenően a helyes mértékű sarjazzatás a népgazdaságnak is kedvezőbb, mert olcsóbb és ugyanakkor eredményesebb.

Az átvett erdőfelújításoknak 30⁰/₀-a véghasználati korrig fenntartandó nyár típus, s ez igen jó aránynak számít. Látható azonban egy erősen csökkenő tendencia is a számokból, az utóbbi két évben már csak 14⁰/₀-os volt a nyárák aránya. Ez azt bizonyítja, hogy az időszak elején kiválogatták a jobb termőhelyű vágásterületeket, de most már a rosszabbakat is fel kell újítani.

2. táblázat

Befejezett erdőtelepítések
1960—70.

Év	I. o.	II. o.	Értékkel átvett össz.	Érték nélkül	Mindösszesen	Nyár végh. állomány		Beruházási érték össz. mill. Ft	Jegyzet
						ha	%		
60/61	323	133	456	—	456	120	26	3 089	
61/62	1158	398	1 556	—	1 556	576	36	34 594	
62/63	593	162	755	38	793	216	27	14 614	
63/64	545	126	671	127	798	312	39	13 042	
64/65	1099	226	1 325	73	1 398	571	41	25 722	
65/66	1268	392	1 660	20	1 680	662	40	32 024	
66/67	358	101	459	11	470	113	25	8 277	
68	754	310	1 064	—	1 064	187	18	26 645	
69	1395	293	1 688	—	1 688	160	9	42 788	
70	1250	204	1 454	—	1 454	65	5	36 982	Tervezett
	8743	2345	11 088	269	11 357	2982	27	237 777	
%-os arány ...	76	22	98	2	100				

Erdőtelepítésből (2. táblázat) a felújításnak közel háromszorosát, 11 357 ha befejezett erdősítést vettünk át (a legnagyobb erdőszet teljes területénél is többet!) kerekén 238 millió Ft értékben. Ezek rendkívül nagy számok, de éppen az átvételi rendszer eredményeként mindenki számára biztosítékot nyújtunk arra vonatkozóan, hogy ezek az erdősítések a valóságban is megvannak és büszkén hirdetik az alföldi erdészek kiváló tevékenységét.

Az összes befejezett mennyiséghez viszonyítva kevesebb (2⁰/₀) az érték nélkül leírt, sikertelen erdőtelepítések aránya, mint a felújításoknál (3⁰/₀). Ennek magyarázata a gyökérnélküli parlagok telepítésének könnyebb technikai kivitelezésében és a hatékonyabb gépi ápolások alkalmazásában rejlik.

Az I. osztályú befejezett erdőtelepítések 76% aránya viszont magasabb, mint a felújításoké (69%), s ez szintén az előbbiekkal magyarázható. Önmagában véve ez a 76%-os arány igen alapos szakmai munkát, a gondos termőhelyfeltárás alapján, korszerű technológiával létesített telepítéseket igazolja. A mélyforgatás, gépi ültetés és gépi ápolás hatékonyságának kézzelfogható igazolása ez!

A véghasználati korig fenntartandó nyár erdőtelepítések 27%-os aránnyal szerepelnek, s ez 10 éves átlagnak igen jó. Figyelembe véve viszont az utolsó 3 év igen alacsony arányszámait, következtetni lehet arra, hogy egyre gyengébb termőhelyi értékű homokterületek telepítése kerül sorra, itt is befejeződött a jobb táblák kiválogatása.

Összevontan értékelve az erdőfelújítást és erdőtelepítést, az elmúlt 10 év alatt 15 443 ha befejezett erdősítést vettünk át, kereken 346 millió Ft értékben. Ilyen nagy mennyiségű befejezett erdősítés átvétele alatt igen sok tapasztalatot gyűjtöttünk mi is, melyekre alapozva egy-két észrevételt és a jövőre vonatkozó javaslatot is tesztek.

- Az erdősítések befejezetté nyilváníthatóságát illetően az a véleményünk, hogy
- gyorsan növe lombtípusok esetében (akác, nyárok) a kiültetéstől számítva 2 év,
 - lassannöve lombtípusok esetében (tölgyek stb.) a kiültetéstől számítva 4 év,
 - fenyőtípusok esetében (Ef és Ff) a kiültetéstől számítva 4 év

az a legkisebb életkora az erdősítéseknek, amikor mindkét fél (átadó és átvevő) teljes megnyugtatóásával befejezettként átvehető. Ennél fiatalabb korban még akkor sem tanácsos átvenni ezeket, ha 14—15 000 db csemétét ültetnek hektáronként (pl. fenyőkből) és 90%-a megmarad az első év után. Nem szabad az erdőgazdaságok pénzügyi eredményéhez igazítani az átvételek kritériumait (pl. eredményromlás esetében fiatalabb korú erdősítések befejezetté nyilvánítása).

A vállalati nyereség érdekében nem adhatunk engedményeket sem az átvett erdősítések életkorát, sem záródását vagy elegyítését illetően!

Külön ki kell térjek a sarj eredetű erdőfelújítások átvételi életkorának kérdésére. Köztudomásúan az akác és a hazai nyárok sarjhajtásai az első 2—3 évben rendkívül gyors és buja növekedést mutatnak (okai ismertek), ezért könnyen félrevezethetik a műszaki átvevőt. Sajnos előfordult olyan esetünk, hogy a buja, 2 éves akác sarj befejezettként való átvétele után, 4—5 éves korában teljesen leállt, foltosan kiszáradt és rontott erdő lett belőle. Ezekből okulva az a véleményem, hogy akác és hazainyár sarjaztatás esetében (fokozását egyébként helyeslem) minimálisan 5 évben szabjuk meg a befejezett átvétel életkorát. Így talán kevesebb kellemetlen meglepetés ér bennünket utólag!

Az átadás-átvételek során talán legtöbb vitát a tipológia által előírt egyes elegyítési módok eltérő alkalmazása okozta. Ilyen volt pl. a fenyő típusú erdősítések (Ef és Ff) lombelegyének megléte vagy hiánya, avagy az elegyfajok elhelyezésének módja (soros, foltos vagy csoportos). A tízéves időszak első felében alkalmazott, minden 3—4 sorban elhelyezett A vagy szNy (esetleg nemesnyár is) elegyfajok már a befejezett átvételek idején elnyomták az Ef és Ff csemétéket, sok gondot és felesleges munkát okoztak az erdészeteknek. A befejezett műszaki átvételi jegyzőkönyveinken első szükséges munkának azt kellett előírnunk, hogy az akác és nyár sorokat tőre kell vágni, hogy a termőhelynek megfelelő fenyő erdőtípus zavartalan növekedését biztosítani tudjuk. Természetesen ezek a tőrevágások rengeteg munkaerőt kötöttek le és szüszi-fuzsi munkának tűntek, mert 2 év múlva újra meg kellett ismételni.

Az a véleményünk alakult ki, hogy a fenyő monokultúrák közismert patoló-

giai és biológiai következményeit elkerülendő, ahol csak lehet, feltétlenül szükséges az őshonos lomb fajok elegyítése, csak másképpen végrehajtva, mint eddig.

Soros elegyítés esetén (gépi ültetéskor nagyüzemileg ez a célszerűbb) minden 8—10. sorba javasoljuk az akác vagy nyárelegy beültetését, gyenge termőhelyen (Ff típusban) a telepítéssel egy időben, valamivel jobb termőhelyeken (Ef típusban) pedig egy-két évvel később.

Lehetőséget kell találni arra, hogy a homoki termőhelyek közismerten mozaikszerű változását kihasználva a lomelegyet foltosan, ill. csoportosan helyez-zük el a nagyobb fenyő táblákban is. Meg kell határozni azt a legkisebb területnagyságot (0,5 ha vagy 1 ha), amelyen az üzemi szempontok alapján is gazdaságos a csoportos elegyítés. A jövő állományainak értéknövelése megéri azt a fáradságot, amit a gépi ültetés és ápolás esetében a csoportok kerülgetése jelent! Erdőfelújítás esetében ebbe a koncepcióba jól beilleszthető az arra alkalmas lomb fajok csoportos sarjaztatása, az ilyen erdőrészekben a fenyő részeket már nem is kell elegyíteni.

Azt is le kell szögeznünk, hogy teljesen felesleges minden egyes erdőrészlet felújítása vagy telepítése esetén a lomelegy kötelező alkalmazása, mert kisebb beékelődött helyeken ezek kivitelezése valóban sok gondot okoz és a célunkat sem ériük el vele. Az ilyen elegyetlen fenyvesek túlalomja úgyszólván keveredni fog a környező lombállományoknak szélbehordta lombalomjával, de a gyökérsarjak is bekúsznak a fenyők közé.

Nem lehet egyetérteni azzal az elegyítési formával sem, melyet az Ef és Ff együttes telepítésével alkalmaznak, nevezetesen az 50—50%-os arányú, változó soros elegyítésről van szó. A két fenyőfajta ilyen merev, mechanikus elegyítése nemcsak a termőhelyigényeket, de a növekedési és fejlődési különbségeket is figyelmen kívül hagyja. E módszer alkalmazását még az utóbbi évek fenyőcsemete hiányával sem lehet indokolni, mert néhány évvel a befejezés után egyiket vagy másikat úgyszólván ki kell termelni (általában az első tisztításkor). Jelenleg van még annyi erdősítési terület az erdőgazdaságnak, hogy mindkét fajának megkeresse a maga termőhelyét és inkább külön-külön, elegyetlenül telepítse el a rendelkezésre álló csemetekészletét, mint sorosan elegyítve egymással (a két faj csoportos elegyítését természetesen továbbra is jónak tartom!).

Míndezek alapján is látható, hogy az elmúlt 10 év sok olyan tanulságot nyújtott nekünk, amelyeket a most készülő újabb szabályokban és tájegységként összeállításra kerülő tipológiai-technológiai előírásokban érvényesíteni kellene.

Szeretném remélni, hogy a következő 10 év alatt az eddigieknél is több és jobb erdősítés születik a Duna—Tisza közén nemcsak az erdőgazdaságok, hanem az évről évre növekvő mennyiségű telepítéseket végző termelőszövetkezetek és állami gazdaságok területén is.

Д-р Том К.: РЕЗУЛЬТАТЫ 10-ЛЕТНЕГО ЛЕСОРАЗВЕДЕНИЯ МЕЖДУ ДУНАЕМ И ТИССОЙ.

Лесоустроительная инспекция за 10 лет приняла по мере окончания работ всего 15 443 га облесённых площадей в лесхозе, производившим лесоразведение в наибольшем размере по стране. Опыт показывает, что наименьшим периодом, позволяющим принять насаждения, является: для быстрорастущих лиственных пород 2 года, медленно растущих 4 года, для сосны тоже 4 года. Всего больше споров возникает с лесхозами по смешанным насаждениям. Особенно щекотливый вопрос смешение сосны с лиственными. Способы грубого смешения наиболее результативны.

Dr. Tóth, K.: RESULTS OF THE AFFORESTATIONS IN THE DANUBE—TISZA MID-REGION IN THE LAST 10 YEARS.

It is the Kiskunság State Forest Enterprise, which has carried out the largest area of afforestation up to now. In the last 10 years 15 443 hectares of efficiently finished afforestations have been found by the forest supervisor officer in the area. Practice shows that the shortest period needed for the afforestations to be declared as finished is 2 years in case of fast-growing broadleaved species, 4 years with slow-growing species, and 4 years with conifers as well. In case of reforestation with suckers this period is 5 years even with fast-growing species. Disputes between the enterprise and the supervisor officer arise mostly about the mixing of species. Especially the mixing of conifers with broadleaved species needs more attention. More energetic mixing methods seem to be more efficient.